

Hur står det till med kvaliteten i högskolan?

Högskoleverket • Birger Jarlsgatan 43 • Box 7851, 103 99 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

Hur står det till med kvaliteten i högskolan

Producerad av Högskoleverket i oktober 1999

ISBN 91-88874-36-2

Innehåll: Avdelningen för utvärdering och kvalitetsarbete

Grafisk form: Högskoleverkets informationsavdelning

Tryck: Högskoleverkets vaktmästeri, Stockholm, oktober 1999

Innehållsförteckning

Förord	5
Kvalitet – ett svårfångat begrepp	6
Det utbildningspolitiska sammanhanget	7
Olika sätt att närma sig kvalitet	8
Vad Högskoleverket bedömer och varför	9
Kvalitet – vad har Högskoleverket fångat?	11
Några aspekter av kvalitet	11
Samverkan med det omgivande samhället	12
Effektivitet	13
Ledningsfunktionen	13
Jämställdhet, studentinflytande och internationalisering	14
Att lära av processen	15
Processen går vidare	16

Förord

Högskoleverket granskar kvaliteten och främjar kvalitetsutvecklingen i högskolorna. Det sker genom olika former av utvärderingar, bedömningar och prövningar.

Verket har en omfattande verksamhet och producerar en mängd information. Ur denna stora mängd information har ett behov av överblick vuxit fram både från Högskoleverkets sida och från avnämarnas. I denna konferensskrift presenteras en sammanställning av resultaten från dessa bedömningar på en övergripande nivå.

Konferensskriften är en uppdaterad version av rapport 1998:1 R och framtagen för konferensen Kvalitet 99 i Göteborg. Rapporten 1998:1 R sammanställdes av Anette Gröjer, Ragnhild Nitzler och Monica Wåglund.

Stockholm i oktober 1999

Anette Gröjer Jana Hejzlar
Avdelningen för utvärdering och kvalitetsarbete

Kvalitet – ett svårfångat begrepp

Den tiden är förbi när frågor om kvalitet kunde besvaras på ett enkelt sätt. Idag har frågan om kvalitet blivit så viktig, att många människor har sin huvudsakliga sysselsättning med att hantera och bedöma kvalitet. Alla är överens om att vi vill ha god kvalitet, oavsett om det gäller varor eller tjänster. Mera sällan tänker vi på att kvalitet alltid ingår i ett sammanhang och att det beror på vem som svarar på frågan vad man ser som viktiga aspekter på kvalitet. Man har helt enkelt olika ”glasögon”. Låt oss inleda med några exempel hämtade från det sammanhang som denna skrift handlar om, nämligen den högre utbildningens kvalitet.

Studenten

som brottas med tentor och annan examination och har synpunkter på hur lärarna och undervisningen fungerar, tar förmodligen sin utgångspunkt där. Men det skulle också kunna handla om valmöjligheter, studentexpeditionens öppettider, högskolans lokaler, studiemedlen, möjligheter att få en bra och billig bostad eller vilka fritidsaktiviteter som finns på orten.

Läraren

som intresserar sig för arbetsvillkoren bekymrar sig för ökat eller minskat antal studenter, har synpunkter på studenternas förkunskaper och hur mycket tid de satsar på studierna, funderar över upplägget av undervisningen och förutsättningarna för att lägga upp denna i enlighet med idealen om hur det borde vara. Det skulle också kunna handla om samarbetet med kollegorna, den egna fortsatta meriteringen eller möjligheterna att få forskningsmedel.

Högskolans ledning

fokuserar på högskolans ekonomi och den fortsatta utbyggnaden, rekryteringsfrågor, om forskningen är framgångsrik och hur samverkan med omvärlden fungerar lokalt, nationellt och internationellt. Den kanske relaterar kvalitet till högskolans mål och policyprogram och eventuella förändringar i detta eller till olika strategiska överväganden. Det kan gälla att ta tillvara studenterna som resurser på ett bättre sätt eller att satsa särskilt på jämställdheten inom högskolan.

Arbetsgivarna

intresserar sig för högskolans förmåga eller oförmåga att tillgodose behoven av arbetskraft, och att den är försedd med de aktuella och rätta kompetenserna, hur ett bra samarbete mellan högskolan och arbetslivet borde se ut.

Regering och riksdag

har produktivitet och effektivitet i högskolan för ögonen och är intresserade av om och på vilket sätt högskolan lever upp till de politiska målen. Dessa gäller önskan om jämställdhet, internationalisering, samverkan med samhället, det önskvärda i att utbildningar har tillräckligt djup och bredd och att olika studentgrupper tillägnar sig ett kritiskt och vetenskapligt förhållningssätt under studietiden.

Högskoleverket

tar utgångspunkt i sin verksdeklaration, vilken inbegriper att individens, arbetslivets och samhällets krav på högskolesektorn ska tillgodoses i verkets bedömningar. Arbetet ska dessutom präglas av saklighet och förståelse för sektorns villkor och utföras i ett internationellt perspektiv.

Det utbildningspolitiska sammanhanget

Den högre utbildningen har under senare år fått en alltmer central roll i samhällsutvecklingen. Förväntningar ställs på att den högre utbildningen ska bidra till ökad tillväxt och att Sverige ska kunna hävda sig i den internationella konkurrensen. Sverige är också ett av de länder i världen som satsar mest på utbildning i förhållande till BNP (för högre utbildning och forskning 39,2 miljarder kronor budgetåret 1998).

Samhällsrollen

Förändringarna i omvärlden sker mycket snabbt och med dem följer krav på att den högre utbildningen ska vara flexibel och fylla en funktion i "det livslånga lärandet". En kvalitetsfråga blir därmed om utbildningen motsvarar samhällets förväntningar.

Högre utbildning – en expanderande sektor

Den högre utbildningen är en expanderande sektor även om utbyggnadstakten inte är så stor som förväntat. Trots utbyggnaden har köerna till högskolan blivit längre inom vissa områden medan t.ex. inom delar av naturvetenskapen är förhållandet det motsatta. Det råder t.o.m. brist på studenter till lärarutbildningarna i ma/no. Ingenjör-, kemist- och fysikutbildningarna lockar allt färre studenter.

Trots att allt fler studenter generellt sett efterfrågar högskoleutbildning har Sverige lägre andel högskolestuderande än de flesta andra OECD-länder. Det är framför allt de som föddes på 60- och 70-talen som inte skaffat sig högskoleutbildning i samma utsträckning som årskullarna från 40-talet. Men i allmänna ordalag talas det om en studentexplosion, där nu en allt större andel av ungdomskullarna fortsätter till högre utbildning. Högre utbildning omnämns ofta i termer av mass- eller majoritetsutbildning.

Tillströmningen har medfört att en rad nya högskolor etablerats. Under år 1999 har tre tidigare högskolor erhållit universitetsstatus, Karlstad, Örebro och Växjö. Samtidigt som det är positivt att fler genomgår högre utbildning, kan mångfalden bidra till att minska tilltron till utbildningens värde och utbildningens kvalitet ifrågasätts.

Politisk vilja

1993 års högskolereform syftade till att stimulera förnyelse och utveckling inom den högre utbildningen och forskningen samt stärka högskolornas roll. Detta skulle ske genom en omfattande decentralisering av ansvar och befogenheter. Därmed skulle effektiviteten och kvaliteten i högskolan stärkas.

Sammantaget finns idag ännu starkare krav på relevans. Högskolorna måste möta omvärldens krav. Dessutom ställs krav på ledarskap, krav på att redovisa och förklara för omvärlden vad man gör och vilken långsiktig nytta det medför. Högskolorna har således krav på att ompröva sin verksamhet så att omvärldens önskemål kan tillgodoses i ökad utsträckning, samtidigt som vetenskaplig standard i kunskapsbildningen måste upprätthållas.

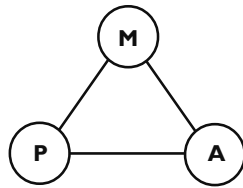
Decentraliseringen innebär att regering och riksdag inte längre ska styra genom ett detaljerat regelverk, utan genom mål för verksamheten och de resurser som anslås. I konsekvens härmed har ett resultatbaserat resurssystem införts i högskolan parallellt med det ökade självstyret, vilket medför att högskolorna också har fått ett ökat ansvar för att återrapportera och utveckla verksamhetens kvalitet.

Olika sätt att närma sig kvalitet

Det finns olika synsätt på hur man ska säkra och bedöma kvalitet. Enligt en marknadsmässig syn uppnås kvalitet bäst genom att man ökar konkurrensen mellan olika lärosäten, ger studenterna fler valmöjligheter och tillgodoser deras önskemål på service och bemötande. Man låter studenterna bedöma hur nöjda de är i olika avseenden och ändrar utbildningen så att de upplever större tillfredsställelse.

Enligt en administrativ syn formuleras önskvärda kvaliteter i form av mål satta av andra än de som arbetar i verksamheten. Sedan tar man reda på om kvaliteten utvecklas i önskvärd riktning genom att utvärdera hur resultaten förhåller sig till målen. Detta kan vara giltigt för ett verk eller en myndighet på central nivå som vill veta hur överensstämmelsen är mellan resultaten och de politiska målen.

Den professionella synen är den att det är kollegorna som kommer överens om att en viss standard och vissa etiska normer och förhållningssätt är liktydigt med god kvalitet. Det gäller att slå vakt om och vidareutveckla standarden i ett ömsesidigt och kollegialt erfarenhetsutbyte. Om vi tar exemplet lärare, så är det som sker i undervisningsprocessen av större intresse än bristande effektivitet i form av dålig genomströmning.

I praktiken fungerar det inte lika renlärigt som här skisserats. Kvalitetssäkring enligt ett professionellt synsätt kan innehålla inslag från de andra synsätten. I en tid när ekonomin har blivit allt viktigare för dem som arbetar i offentliga verksamheter, kan t.ex. den akademiske lärarens intresse förskjutas mot att uppnå större effektivitet i undervisningen.

Högskoleverket har utformat egna metoder för kvalitetsbedömning i samarbete med företrädare för högskolorna. I dessa ingår delar av de nämnda synsätten.

Vad Högskoleverket bedömer och varför

Högskoleverket kan inte under rådande omständigheter bedöma mer än en del av all den verksamhet som bedrivs i högskolan. Strategiska val görs, som grundar sig på antagandet att utveckling och förbättring av kvalitet bäst genomförs av de som befinner sig i verksamheten. Det är där som begreppet kvalitet fylls med konkret innehåll.

I vissa fall finns det anledning för verket att inta en mer kvalitetskontrollerande roll, framförallt när nya högskolor och utbildningar etableras eller när högskolor ansöker om att få bli universitet. Kontrollen görs i dessa fall genom noggranna och ibland återkommande prövningar. Utveckling och kontroll är således två sidor av samma mynt när det gäller Högskoleverkets nationella kvalitetsbedömningar, som innefattar granskning och bedömning av högskolornas eget kvalitetsarbete, examensrättsprövningar, prövningar av vetenskaps-områden och universitetsstatus samt nationella utvärderingar. Tidigare genomförde verket också professursprövningar.

Högskoleverket bedömer samtliga lärosätens kvalitetsutvecklingsarbete i en treårscykel med siktet inställt på att främja förbättring och förnyelse. Under 1999 har en andra omgång kvalitetsarbetsbedömningar inletts. Examensrättsprövningar sker efter ansökan från respektive högskola. På uppdrag av regeringen prövar Högskoleverket kvaliteten på de lärosäten som ansöker om rätt att utfärda doktorsexamen. Högskoleverket initierar nationella utvärderingar på grunder där det finns skäl att tro att en utvärdering skulle bidra till att förbättra kvaliteten i en eller annan form. Utvärderingarna kan således ha ett både kvalitetskontrollerande och kvalitetsutvecklande syfte. Utbildningsdepartementet ger också Högskoleverket särskilda utvärderingsuppdrag.

De nationella kvalitetsbedömningarna genomförs i de flesta fall som en process, där delaktigheten och de bedömdas medverkan är mycket viktiga för att nå genomslag. Självvärderingar, som grundar sig på en analys av verksamheten,

är andra viktiga inslag. Bedömningar av kvalitet innebär värderingar och därför är det viktigt att dessa bygger på saklig grund. I samtliga kvalitetsbedömningar anlitas externa experter i syfte att uppnå saklighet, acceptans och legitimitet.

Kvalitet – vad har Högskoleverket fångat?

Som togs upp inledningsvis grundar sig den bild av kvaliteten i högskolan som ges i denna konferensskrift på de utvärderingar, prövningar och bedömningar som är gjorda de senaste åren. Detta täcker dock bara en liten del av allt man egentligen skulle behöva veta för att göra ett allmänt uttalande om kvaliteten i högskolan i stort.

De resultat som framkommit i verkets bedömningar, prövningar och utvärderingar har här sammanfattats under några rubriker som var och en utgör viktiga aspekter för högskolans kvalitet och vidare utveckling.

Några aspekter av kvalitet

I en högskoleutbildning ska studenterna bibringas förmåga att belysa problem ur flera perspektiv liksom förmåga till självständig och kritisk bedömning. Förmågor som, inte minst i dagens samhälle med snabb utveckling inom alla områden, är en viktig förutsättning i yrkeslivet.

Inom ramen för en högskoleutbildning ska det också finnas ett nära samband mellan forskning och utbildning. Forskningen ska genomgående återspeglas i utbildningen och studenterna ska därigenom bibringas ett vetenskapligt förhållningssätt. Det innebär bland annat att lärarna förutom pedagogisk förmåga ska vara forskningskompetenta, att högskolan ska ha biblioteksresurser som är tillräckliga för aktuella ämnesområden och att högskolan i övrigt ska genomsyras av en miljö som uppmuntrar till fördjupade studier.

Yrkesförberedande utbildningar som genomförs inom högskolan innebär också förberedelse för yrket ur relevanta perspektiv. De yrkesförberedande utbildningar som hittills blivit utvärderade av Högskoleverket är utbildningarna för grundskollärare, de medellånga vårdutbildningarna, läkarutbildningarna, arkitektutbildningarna samt designutbildningarna. De brister verket funnit gäller den vetenskapliga förankringen för grundskollärarytbildningarna, de medellånga vårdutbildningarna samt designutbildningarna. Därmed saknas förutsättningar för att ett vetenskapligt förhållningssätt utvecklas hos studenterna.

En effekt av utvärderingen av de medellånga vårdutbildningarna blev att alla landstingsutbildningar med ett undantag har integrerats i den statliga högskolan.

Avseende läkarutbildningen konstaterades att bristerna huvudsakligen gäller vissa relevanta yrkeskunskaper. Dock inte de rent medicinska utan sådana som handlar om etik, samarbete med andra yrkesgrupper, lagar och förordningar m.m. I övrigt bedömdes läkarutbildningarna i Sverige ge en grundutbildning som håller hög standard.

När det gäller samtliga arkitektutbildningar pekades bl.a. på behovet av att

förstärka arkitetämnets kärna samt att ta tillvara de studerandes potential i form av generellt höjda krav.

Under hösten -99 kommer utvärderingar av olika slags juristutbildningar färdigställas samt en utvärdering av socionomutbildning och journalistutbildning.

Magisterexamen fördjupar kvaliteten

Att införa magisterexamen var ett sätt att fördjupa kvaliteten i grundutbildningen. Den är också ett sätt att anpassa svensk utbildning till internationella mönster. Genom att pröva examinationsrätten och utvärdera utbildningarna värnar man om de kvalitetskrav som ställs på en magisterexamen.

Även om alla ämnen och högskolor inte fullt ut har levt upp till de krav på djup som magisterexamen innebär, så har den fungerat såväl kvalitetssäkrande som kvalitetshöjande. Högskolorna har, efter att ha erhållit rätt att utfärda magisterexamen, i flera fall även fått lättare att rekrytera kvalificerade lärare i berörda ämnen.

Hälften ansökta professorer beviljade

Högskoleverket prövar inte längre tillsättning av professorer men av de drygt 100 ansökningar från olika mindre och medelstora högskolor i landet om att få inrätta professorer beviljades hälften. Alla de positiva besluten är en uttalad indikator på bra kvalitet vad gäller den vetenskapliga kvaliteten. Å andra sidan betydde inte ett avslag nödvändigtvis att den vetenskapliga kvaliteten var dålig. Avslagen grundade sig i vissa fall på en bedömning av att det inte fanns tillräckligt antal studenter eller stöd för grundutbildningen, vilket enligt författningstexten är avgörande för bedömningen.

Examinationen viktig

En kvalitativt högtstående utbildning måste också examinera på motsvarande sätt. Detta sker av hävd på forskarutbildningsnivå genom den offentliga disputationen. Högskoleverkets utvärdering av examinationens form och funktion på grundutbildningsnivå visar dock att examinationerna är av högst varierande slag och kvalitet. Många gånger uppfyller inte examinationen kravet att testa de studerandes förståelse för begrepp, principer och sammanhang samt deras förmåga att tillämpa sitt kunnande i analyser och problemlösning.

Samverkan med det omgivande samhället

Krav på att högre utbildning och forskning ska ha relevans för samhället har funnits länge. Enligt en skärpning i högskolelagen ska högskolan nu samverka med det omgivande samhället. Det innebär att forskarna inte bara ska informera i samhället om vad de kommer fram till, utan dessutom ska samhällliga synpunkter in i högskolan, framför allt genom utbildningarna. Genom de

bedömningar som gjorts av högskolornas kvalitetsprocesser har Högskoleverket konstaterat att det finns en utvecklad samverkan mellan högskolan och det omgivande samhället. Ett livligt utbyte förekommer mellan lärosätena och näringsliv och offentlig förvaltning. Det sker bl.a. genom examensarbeten, studiebesök och genom att människor utanför högskolan bjuds in som gästföreläsare. Det vanligaste är att kontakter av detta slag sker genom att institutionerna och de enskilda lärarna, men även studenterna, har goda kontakter med det omgivande samhället. Resultatet för utbildningarna blir en större verklighetsförankring och för studenterna att de i många fall har fått möjlighet att pröva sina kunskaper i praktiken.

Effektivitet

Sedan några år lever högskolan med ett nytt resurstilldelningssystem. Lärosätena tilldelas medel framför allt på grundval av antalet examinerade studenter och doktorander. Detta innebär att frågan om effektivitet har kommit i fokus. Effektivitet för högskolan handlar bl.a. om genomströmningen av studenter och doktorander – hur många som avlägger examen och hur lång tid det tar. Att genomströmningen är ett problem är ett känt faktum. Tydligast är problemet vid de humanistiska och samhällsvetenskapliga fakulteterna.

Låg genomströmning

En utvärdering av bl.a. effektiviteten vid forskarutbildningen inom det språkvetenskapliga området visar på låg genomströmning. Sverige har genom internationaliseringen i allmänhet och genom medlemskapet i EU ett stort behov av språkexperter och avancerad utbildning i och forskning om språk. Behovet kan inte uppfyllas med nuvarande genomströmningstakt. Den långsamma genomströmningen är därmed inte bara ett problem för de institutioner som genom bristande effektivitet kan få minskade resurser, utan ett samhällsproblem i stort.

Problemet med låg genomströmning av doktorander visade sig också finnas som ett bland flera resultat i utvärderingen av ämnet etnologi. Inom de nämnda fakulteterna har verket också noterat en låg genomströmning inom magisterutbildningarna. Däremot är det fler studenter som blir klara inom utsatt tid om magisterutbildningen ingår i ett program eller har en klar yrkesinriktning.

Ledningsfunktionen

Högskolorna styrs inte som tidigare genom regler utan genom mål och resultat. Riksdag och regering formulerar mål för verksamheten och högskolorna bestämmer själva hur dessa mål ska uppnås. Därigenom har ledningsfunktionen vid högskolorna kommit i fokus på ett nytt sätt. Detta ställer stora krav på att högskolorna ska ha en tydlig ledningsstruktur och ett tydligt ledarskap,

ett ledarskap som ska kunna åstadkomma samverkan, sammanhållning och gemensamma mål.

Oklara ledningsstrukturer

Flertalet högskolor som hittills varit föremål för bedömning av sina kvalitetsprocesser ansågs ha oklara ledningsstrukturer. Ledarskapet uppfattas på flera håll som osynligt och otydligt med oklara ansvarsförhållanden. Hur detta i varje enskilt fall påverkar kvaliteten i högskolans arbete är svårt att säga. Allmänt kan dock sägas att ledningsfunktionen är väsentlig för att skapa gemensamma värderingar och visioner i hela organisationen, och för att skapa de nödvändiga förutsättningarna för en god utbildning. I förutsättningarna inryms både vetenskapligt skolade lärare och god handledning för att peka på några brister som har visat sig vara relativt vanliga vid bedömningarna. Högscoleledningen har ett särskilt ansvar för att driva kvalitetsarbetet i högskolan. En otydlig ledning visar sig helt naturligt få konsekvenser för förutsättningarna för kvalitetsarbetet. Endast få av de högskolor som bedömts hade en utvecklad strategisk plan och policy för hur kvalitetsarbetet ska utvecklas. Samtidigt har verkets uppföljningar visat att de högskolor som blivit bedömda, prövade eller utvärderade genom detta fått en god hjälp att gå vidare.

Jämställdhet, studentinflytande och internationalisering

Jämställdhet, studentinflytande och internationalisering finns alltid med som viktiga aspekter vid samtliga prövningar, bedömningar och utvärderingar men är inte lika systematiskt undersökta. Jämställdhet har hittills koncentrerats till relationen kvinnor och män och sällan eller aldrig omfattat etniska eller andra aspekter på jämställdhet. Därför har verket denna höst startat en nationell utvärdering av högskolornas eget arbete med jämställdhet, studentinflytande samt social och etnisk mångfald. Syftet är att i ett jämförande perspektiv få en bild av vilka metoder som har varit särskilt framgångsrika när det gäller att utveckla dessa områden. Lärosäten som gjort särskilda ansträngningar ska uppmärksammas och goda exempel ska spridas för att inspirera.

Att lära av processen

Ett intensivt och målmedvetet utvecklingsarbete pågår vid de flesta lärosäten. Huvuddelen av Höskoleverkets utvärderingar, prövningar och bedömningar medför att högskolorna själva lägger ner ett omfattande arbete på att genomlysna sin egen organisation. Många högskolor vittnar om hur betydelsefullt arbetet är med att ta fram fakta om den egna organisationen, väga styrkor och svagheter mot varandra, analysera hinder och möjligheter för utveckling. Många vittnar också om betydelsen av att faktiskt bli prövad och befunnen ”godkänd” eller ”underkänd”.

Ett viktigt resultat är därför att processen i sig leder till en stor medvetenhet och en klarsyn. Högskolorna beskriver själva hur mycket de lärt sig av själva processen. Man skulle våga påstå att de i många fall tagit ett steg mot en så kallad ”lärande organisation”, en organisation som kan betrakta sig själv med mer objektiva ögon än tidigare och är beredd att förändra förhållanden som känts självklara. Många gånger har också effekterna kommit fortare och varit större än förväntat. Att få examensrätt för kandidat- eller magisterexamen uppfattas som en statusfråga och blir viktig i konkurrensen om studenterna.

Utveckling tar emellertid tid och därför får inte de brister som beskrivs i denna konferensskrift tolkas alltför negativt. Höskoleverket vet att när bristerna uppdagats lägger man vid de flesta högskolor ned ett stort arbete på att få bort dem.

Processen går vidare

Vid Högskoleverkets bedömningar och provningar används ”måttstockar” som är likartade. Högskoleverket vill gärna som resultat av sitt arbete se att lärosätena har likvärdig standard. De ska dock inte vara lika. Olikheterna och profileringen mellan olika lärosäten är en av grunderna i den nya högskolan och något att värna om. Man kan inte av verkets resultat avläsa kvaliteten på aktuella utbildningar, utan hur förutsättningarna är för att de ska kunna genomföras på ett bra sätt. I Högskoleverkets hittillsvarande ideologi finns en uttalad idé om vilka förutsättningar som ska gälla för att ge möjlighet att åstadkomma goda resultat. Verket brukar tala om ”det goda lärosätet”.

Sanningen ligger i betraktarens öga

Vissa krav som ställs på högskolan är absoluta i den meningen att de är föreskrivna i högskolelagen. När kraven formuleras i kvantitativa termer är det lättare att ge svar på i vilken utsträckning de efterlevs. Att däremot våga påstå om en utbildning att kvaliteten är på ett visst sätt blir genast mer komplicerat. Den inledande funderingen kring olika intressenters sätt att beskriva en högskola och därmed dess kvalitet blir här aktuell. Det beror på vems uppfattning det gäller. Sanningen ligger i betraktarens öga. Alla intressenters uppfattning om en god utbildning kan kanske inte uppnås, de kan till och med ibland vara oförenliga.

Olika uppföljningar har visat att de högskolor som blivit bedömda, prövade eller utvärderade genom detta har fått både hjälp och inspiration att gå vidare i sitt utvecklingsarbete. Det är därför viktigt att de sammanfattningar som presenterats i denna rapport uppfattas som en ”sanning” som gällde vid de tillfällen bedömningarna gjordes. Mycket kan ha hänt sedan dess. Resultat av bedömningar och utvärderingar av olika slag är ”färskvara”. Ibland sägs allmänt, och många gånger lite schablonmässigt, att utbildningen inom högskolan har blivit sämre. Av de i och för sig fåtaliga utvärderingar som Högskoleverket gjort med avseende på förändringar över tid finns dock inget stöd för ett sådant påstående.

Påpekanden skapar åtgärder

De allra flesta påpekanden har, som framgått, rört kvaliteten på olika sätt. Det förefaller naturligt då detta är det fundamentala. Varje utbildning som ges inom högskolans ram ska ha god kvalitet. I vissa fall har verkets påpekanden om bristande kvalitet varit skarpa och de har många gånger föranlett kraftiga åtgärder från berörda högskolor. Sådana påpekanden följs alltid upp av Högskoleverket och verket vet därför att de åtgärdas. I stort kan man säga att de påpekanden som gjorts många gånger är skönhetsfläckar på en annars ganska,

eller ibland mycket, god verksamhet. Det är väsentligt att högskolorna arbetar vidare med att utveckla och förbättra det som brister. Allt kan dock inte åtgärdas av lärosätena, till exempel den låga genomströmningen inom vissa områden. Det är svårt för enskilda högskolor och i än högre grad institutioner att påverka denna. Visst kan till exempel bättre handledning vara till hjälp, men förmodligen löser inte det problemet. Det ligger i stället på en mer samhällelig och personligt psykologisk nivå. Välkänt är att många, speciellt kvinnor, låter doktorandstudier dra ut på tiden för att i stället samtidigt hinna med andra delar av livet som familj, barn och/eller förvärvsarbete. Genomströmningen kan alltså även vara en jämställdhetsfråga.

Svårt att uttala sig generellt

De resultat som lyfts fram i denna rapport kan möjligen uppfattas som fragmentariska, men samtidigt inryms under rubriken högskolemässighet en stor mångfald. Här har några av de möjliga kvalitetsaspekterna belysts. Det är dock, som sades redan inledningsvis, inte möjligt att påstå något generellt om kvalitet som gäller hela högskolesektorn. Med andra ord att säga att högskolan i Sverige är på det eller det viset kvalitetsmässigt.

Vi har hittills från Högskoleverkets sida valt att framför allt lägga kraften på att undersöka förutsättningarna för högskolornas verksamhet som en första garanti för att åstadkomma god kvalitet i grundutbildningen.

Högskoleverkets rapportserie

Granskning och bedömning av kvalitetsarbete vid universitet och högskolor

Bilagor:

- Bilaga 1: Vägledning för lärosäten vid bedömning av kvalitetsarbete
- Bilaga 2:Handledning för bedömare av kvalitetsarbete vid universitet och högskolor

Högskoleverkets rapportserie 1995:1 R

Grundskollärautbildningen 1995

Högskoleverkets rapportserie 1996:1 R

Examensrättsprövning – Utbildning i biodynamisk odling

Högskoleverkets rapportserie 1996:2 R

Tillsynsrapport – Avgiftsfri utbildning

Högskoleverkets rapportserie 1996:3 R

Examensrättsprövning – Konstnärlig kandidat- och magisterexamen

Högskoleverkets rapportserie 1996:4 R

Examensrättsprövning – Kyrkomusikalisk utbildning vid Sköndalsinstitutet

Högskoleverkets rapportserie 1996:5 R

Kvalitetsarbete vid universitet och högskolor

Högskoleverkets rapportserie 1996:6 R

Vårdutbildningar i högskolan – En utvärdering

Högskoleverkets rapportserie 1996:7 R

Årsrapport för universitet och högskolor 1994/95

Högskoleverkets rapportserie 1996:8 R

Forskarutbildningen inom det språkvetenskapliga området – En utvärdering

Högskoleverkets rapportserie 1996:9 R

The National Quality Audit of Higher Education in Sweden

Högskoleverkets rapportserie 1996:10 R

Avgiftsbelagd utbildning i privat regi – En utredning

Högskoleverkets rapportserie 1996:11 R

Kriterier för benämningen universitet – En utredning

Högskoleverkets rapportserie 1996:12 R

Kvinnor och män i högskolan. Från gymnasium till forskarutbildning

Högskoleverkets rapportserie 1996:13 R

Swedish Universities & University Colleges 1994/95

– Short Version of Annual Report

Högskoleverkets rapportserie 1996:14 R

Examensrättsprövning – Teologisk utbildning vid frikyrkliga seminarier och vid Umeå universitet

Högskoleverkets rapportserie 1996:15 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Borås

Högskoleverkets rapportserie 1996:16 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Uppsala universitet

Högskoleverkets rapportserie 1996:17 R

Examensrättsprövning – Uppföljning av teologisk utbildning

Högskoleverkets rapportserie 1996:18 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Jönköping

Högskoleverkets rapportserie 1996:19 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Karlstad

Högskoleverkets rapportserie 1996:20 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Lärarhögskolan i Stockholm

Högskoleverkets rapportserie 1996:21 R

Högskoleprovet – Genom elva forskares ögon

Högskoleverkets rapportserie 1996:22 R

Högskola på Gotland

Högskoleverkets rapportserie 1996:23 R

Rätt att inrätta professurer – Högskoleverkets prövning av Högskolan i Kalmar, Karlstad, Växjö, Örebro samt Mitthögskolan och Mälardalens högskola

Högskoleverkets rapportserie 1996:24 R

Årsrapport för universitet & högskolor 1994/95

– Kortversion

Högskoleverkets rapportserie 1996:25 R

Förslag till meritvärdering vid urval på betyg – Högskoleverkets förslag till meritvärdering av nya och gamla gymnasiebetyg m.m.

Högskoleverkets rapportserie 1996:26 R

Redovisning vid universitet och högskolor – Rapport till regeringen

Högskoleverkets rapportserie 1996:27 R

Quality Audit of Uppsala University

Högskoleverkets rapportserie 1996:28 R

Tillsynsrapport – Förfarande med inaktiva doktorander

Högskoleverkets rapportserie 1996:29 R

Examensrättsprövning – Prövning av medieutbildningen vid Mediehögskolan i Uppsala

Högskoleverkets rapportserie 1996:30 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbete vid fem lärosäten

Högskoleverkets rapportserie 1997:1 R

Högskoleutbildningar inom vård och omsorg – En utredning

Högskoleverkets rapportserie 1997:2 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan Kristianstad

Högskoleverkets rapportserie 1997:3 R

Examensrättsprövning – Läroarbete vid högskolorna i Borås och Halmstad

Högskoleverkets rapportserie 1997:4 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Örebro

Högskoleverkets rapportserie 1997:5 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan Dalarna

Högskoleverkets rapportserie 1997:6 R

Examensrättsprövning – Utbildningar vid Södertörns högskola

Högskoleverkets rapportserie 1997:10 R

Examensrättsprövning – Grundskolläraexamen vid Högskolan i Falun/Borlänge, Högskolan i Jönköping och Högskolan i Kristianstad

Högskoleverkets rapportserie 1997:11 R

Examensrättsprövning – Utbildningar vid Företagsekonomiska Institutet, Stockholms Musikpedagogiska Institutet och Högskolan i Gävle/Sandviken

Högskoleverkets rapportserie 1997:12 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Karlskrona/Ronneby

Högskoleverkets rapportserie 1997:13 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Gävle/Sandviken

Högskoleverkets rapportserie 1997:15 R

Poänggivande uppdragsutbildning i högskolan

Högskoleverkets rapportserie 1997:16 R

Årsrapport för universitet & högskolor 1995/96

Högskoleverkets rapportserie 1997:17 R

Swedish Universities & University Colleges 1995/96

– Short Version of Annual Report

Högskoleverkets rapportserie 1997:18 R

Årsrapport för universitet och högskolor 1995/96

– Kortversion

Högskoleverkets rapportserie 1997:19 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Gävle/Sandviken

Högskoleverkets rapportserie 1997:20 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Danshögskolan

Högskoleverkets rapportserie 1997:21 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Kungliga Musikhögskolan

Högskoleverkets rapportserie 1997:22 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Lunds universitet

Högskoleverkets rapportserie 1997:23 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Halmstad

Högskoleverkets rapportserie 1997:24 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Kalmar

Högskoleverkets rapportserie 1997:25 R

Kandidat- och magisterexamen vid Kungliga Musikhögskolan – Examensrättsprövning

Högskoleverkets rapportserie 1997:26 R

Uppföljning av resurstillemningssystemet för grundläggande högskoleutbildning – ett regeringsuppdrag

Högskoleverkets rapportserie 1997:27 R

Bilateralt forskningsamarbete med Östeuropa – ett regeringsuppdrag

Högskoleverkets rapportserie 1997:28 R

Läkarutbildningen i Sverige – hur bra är den?

Bilagor:

- Självvärderingar och extern bedömning
- Vad säger studenterna om läkarutbildningen?
- Vad säger AT-läkare, handledare och examinatorer om läkarutbildningen?

Högskoleverkets rapportserie 1997:29 R

Apotekarutbildningen vid ytterligare en högskola? – Ett regeringsuppdrag

Högskoleverkets rapportserie 1997:30 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Mitthögskolan

Högskoleverkets rapportserie 1997:31 R

Gymnasieläroexamen vid Högskolan Dalarna, Luleå tekniska universitet och Mitthögskolan – Examensrättsprövning

Högskoleverkets rapportserie 1997:32 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbete vid universitet och högskolor

Bilagor:

- Vägledning för lärosäten vid bedömning av kvalitetsarbete
- Handledning för bedömare av kvalitetsarbete vid universitet och högskolor

Högskoleverkets rapportserie 1997:33 R

Konstnärlig högskoleexamen i konst och design vid fem hantverksskolor – Examensrättsprövning

Högskoleverkets rapportserie 1997:34 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Kungl. Konsthögskolan

Högskoleverkets rapportserie 1997:35 R

Examensmål för läroexamen

Högskoleverkets rapportserie 1997:36 R

Rätt att inrätta professurer – Högskoleverkets prövning av Högskolan i Halmstad, Högskolan i Karlskrona/Ronneby, Högskolan i Örebro, Idrotthögskolan samt Mitthögskolan

Högskoleverkets rapportserie 1997:37 R

Magisterexamensprövning vid elva högskolor

– Examensrättsprövning

Högskoleverkets rapportserie 1997:38 R

Examinationen i högskolan – Slutrapport från Högskoleverkets examinationsprojekt

Högskoleverkets rapportserie 1997:39 R

Tillväxt och växtvärk – Uppföljning av magisterexamensrätt på medelstora högskolor

Högskoleverkets rapportserie 1997:40 R

Kvalitetsarbete – ett sätt att förbättra verksamhetens kvalitet vid universitet och högskolor. Halvtidsrapport för granskningen av kvalitetsarbetet vid universitet och högskolor

Högskoleverkets rapportserie 1997:41 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Kungl. Tekniska högskolan

Högskoleverkets rapportserie 1997:42 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Stockholms universitet

Högskoleverkets rapportserie 1997:43 R

Kvinnor och män i högskolan – från gymnasium till forskarutbildning

- 1986/87–1995/96
Högskoleverkets rapportserie 1997:44 R
- Magisterexamen söker identitet
Högskoleverkets rapportserie 1997:45 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Skövde
Högskoleverkets rapportserie 1997:46 R
- Hur står det till med kvaliteten i högskolan?
Högskoleverkets rapportserie 1998:1 R
- De första 20 åren – utvecklingen vid de mindre och medelstora högskolorna sedan 1977
Högskoleverkets rapportserie 1998:2 R
- Quality Audit of Mid-Sweden University College
Högskoleverkets rapportserie 1998:3 R
- Särskilda utbildningsåtgärder – vad blev det av dem?
En uppföljningsstudie av vissa särskilda utbildningsåtgärder inom högskolan som finansierats med arbetsmarknadspolitiska medel, enligt regeringens uppdrag.
Högskoleverkets rapportserie 1998:4 R
- "En utmärkt möjlighet att byta karriär"
NT-SVUX-satsningen – vad blev det av den?
Högskoleverkets rapportserie 1998:5 R
- "Bara jag får chansen att få visa av jag kan"
Satsningen på aspirantutbildningen – vad blev det av den?
Högskoleverkets rapportserie 1998:6 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Karolinska Institutet
Högskoleverkets rapportserie 1998:7 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Trollhättan/Uddevalla
Högskoleverkets rapportserie 1998:8 R
- Magister- och kandidatexamen i huvudämnen inom vård och omsorg
Högskoleverkets rapportserie 1998:9 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Konstfack
Högskoleverkets rapportserie 1998:10 R
- Högskola i dynamisk utveckling – fyra högskolors förutsättningar att bli universitet
Högskoleverkets rapportserie 1998:11 R
- Kan kiropraktor- och naprapatutbildningar inordnas i den statliga högskolan? En utredning
Högskoleverkets rapportserie 1998:12 R
- Women and men in higher education – from upper secondary to postgraduate training 1986/87–1995/96
Högskoleverkets rapportserie 1998:13 R
- Diakonivetenskap vid Ersta Skändal högskola – Examensrättsprövning
Högskoleverkets rapportserie 1998:14 R
- Värdering & erkännande av utländsk högskoleutbildning, principer och metodik
Högskoleverkets rapportserie 1998:15 R
- Utbildning och forskning för strategisk internationalisering. Redovisning av ett regeringsuppdrag
Högskoleverkets rapportserie 1998:16 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid SLU
Högskoleverkets rapportserie 1998:17 R
- Sjöbefälsutbildningar i högskolan – En utvärdering
Högskoleverkets rapportserie 1998:18 R
- Sjöbefälsutbildning vid Comet AB – Examensrättsprövning
Högskoleverkets rapportserie 1998:19 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Chalmers tekniska högskola
Högskoleverkets rapportserie 1998:20 R
- Forsatt granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid universitet och högskolor – Utgångspunkter samt angreppssätt och tillvägagångssätt för Högskoleverkets bedömningsarbete
Högskoleverkets rapportserie 1998:21 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Teaterhögskolan i Stockholm
Högskoleverkets rapportserie 1998:22 R
- Årsrapport för universitet & högskolor 1997
Högskoleverkets rapportserie 1998:23 R
- Swedish Universities & University Colleges 1997 – Short Version of Annual Report
Högskoleverkets rapportserie 1998:24 R
- Årsrapport för universitet och högskolor 1997 – Kortversion
Högskoleverkets rapportserie 1998:25 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Göteborgs universitet
Högskoleverkets rapportserie 1998:26 R
- Vetenskapsområden. Bedömning av tre högskolor
Högskoleverkets rapportserie 1998:27 R
- Ny yrkesexamina inom hälso- och sjukvård - ett regeringsuppdrag
Högskoleverkets rapportserie 1998:28 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Dramatiska institutet
Högskoleverkets rapportserie 1998:29 R
- Läranutbildning vid högskolorna i Karlskrona/Ronneby, Mälardalen, Kristianstad och Södertörn
Högskoleverkets rapportserie 1998:30 R
- Högskolans lokaler – ett regeringsuppdrag
Högskoleverkets rapportserie 1998:31 R
- Tillgodoräknande av kurs – Tillsynsrapport
Högskoleverkets rapportserie 1998:32 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Idrottshögskolan
Högskoleverkets rapportserie 1998:33 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Luleå tekniska universitet
Högskoleverkets rapportserie 1998:34 R
- Ett system för forskningsinformation på Internet (SAFARI) – Ett regeringsuppdrag
Högskoleverkets rapportserie 1998:35 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Växjö
Högskoleverkets rapportserie 1998:36 R
- En försvarshögskola på väg mot akademien – En bedömning av hur Försvarshögskolans stabprogram, chefsprogram och totalförsvarsprogram förhåller sig till likartad utbildning inom högskolan vad avser nivå och kvalitet
Högskoleverkets rapportserie 1998:37 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Umeå universitet
Högskoleverkets rapportserie 1998:38 R
- Rättssäker examination – en tillsynsrapport
Högskoleverkets rapportserie 1998:39 R
- Doktorander från länder utanför Norden och Europeiska unionen
Högskoleverkets rapportserie 1998:40 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Handelshögskolan
Högskoleverkets rapportserie 1999:1 R
- Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Linköpings universitet
Högskoleverkets rapportserie 1999:2 R
- Magisterexamen söker identitet. Del II
Högskoleverkets rapportserie 1999:3 R
- Dimensionering av läranutbildning – analys inför samråd 1998
Högskoleverkets rapportserie 1999:4 R
- Högskolornas regler och delegeringssystem -Tillsynsrapport
Högskoleverkets rapportserie 1999:5 R
- Högskolans ansvar för studenthållsövanden -Tillsynsrapport
Högskoleverkets rapportserie 1999:6 R
- Vad hände sedan? Avnämarna av gymnasieskolan och av högskolans grundutbildning
Högskoleverkets rapportserie 1999:7 R
- Arkitektutbildningen – Högskoleverkets utredning och utvärdering
Högskoleverkets rapportserie 1999:8 R
- Psykoterapeutexamen – Examensrättsprövning för tio enskilda utbildningsanordnare
Högskoleverkets rapportserie 1999:9 R
- Utlandsstudier – till vilken nytta? En utvärdering av effekter av utlandsstudier
Högskoleverkets rapportserie 1999:10 R
- Årsrapport för universitet och högskolor 1998
Högskoleverkets rapportserie 1999:11 R
- Swedish Universities & University Colleges 1997 – Short Version of Annual Report
Högskoleverkets rapportserie 1999:12 R
- Årsrapport för universitet och högskolor 1997 – Kortversion
Högskoleverkets rapportserie 1999:13 R
- Högskolans uppdragsutbildning – Ett regeringsuppdrag
Högskoleverkets rapportserie 1999:14 R
- Antagning till forskarutbildning
Högskoleverkets rapportserie 1999:15 R